

Leeftijdsgrens tabak

Naleefmeting testkoopmethode 2019

Een beschrijving van de resultaten van kooppogingen tabak door een 17 jarige testkoper.

Roken is zeer schadelijk voor de gezondheid. Per dag beginnen ongeveer 75 kinderen met roken. Voorkomen dat jongeren starten met roken is een belangrijk beleidsdoel van het ministerie van VWS.

Voor de verkoop van tabak geldt dan ook een leeftijdsgrens van 18 jaar. De NVWA ziet toe op de naleving van deze leeftijdsgrens. De huidige observatiemethodiek vergt veel tijd en levert daardoor onvoldoende handhavingsdruk op. Onderzoek¹ in opdracht van VWS heeft aangetoond dat de naleving van deze regelgeving onvoldoende is.

Daarom heeft de NVWA een inspectiemethode ontwikkeld met inzet van 17-jarige testkopers. De testkoopmethode is begin 2019 toegepast bij verschillende typen verkooppunten, zonder daarbij handhavend op te treden.

Deze factsheet geeft de resultaten weer van deze meting en geeft antwoord op de vraag: Hoe vaak weigert een verkoper de verkoop van tabak aan een 17-jarige testkoper. De resultaten geven een beeld van de naleving.

Wetgeving

Artikel 8 van de Tabaks- en rookwarenwet bepaalt, dat het verboden is tabaksproducten, dampwaren en kruidenrookproducten te verstrekken aan een persoon van wie niet is vastgesteld dat deze de leeftijd van 18 jaar heeft bereikt. Deze vaststelling vindt plaats door middel van een officieel identiteitsbewijs.

Achtergrond

NVWA-toezichthouders voeren leeftijdsgrenscontroles uit met als doel de naleving van de wet- en regelgeving te verhogen. Hiermee levert de NVWA een bijdrage aan de beperking van de beschikbaarheid van tabak voor jongeren. De toezichthouders observeren verkooppunten en gaan na of jongeren onder de 18 jaar tabak kunnen kopen. De controles vinden risicogericht plaats bij verschillende soorten bedrijven, zoals horecabedrijven, supermarkten, tabaksspeciaalzaken en tankstations. De toezichthouders selecteren de te controleren bedrijven door te zoeken naar locaties waar jongeren zich in bepaalde tijdvakken bevinden en mogelijk tabak gaan kopen. Bijvoorbeeld in de buurt van een school, tijdens pauzes of na schooltijd, of in de buurt van een evenement of een uitgaansgebied. In 2018 zijn er 4.923 leeftijdsgrenscontroles uitgevoerd, waarbij 589 kooppogingen zijn waargenomen. Er is 139 keer een boete opgelegd.²

¹ Alcohol- & tabaksverkoop aan jongeren 2016; Nuchter kenniscentrum Leeftijdsgrenzen

² Factsheet Leeftijdsgrens Tabak inspectieresultaten 2018, NVWA

Werkwijze

Hoe werd de meting uitgevoerd?

De NVWA heeft tijdens deze meting testkopers ingezet voor aankoop van tabak. Een testkoper is een 17-jarige, die op basis van uiterlijke kenmerken niet onmiskenbaar 18 jaar of ouder is. In opdracht van de NVWA probeerde de testkoper tabak te kopen, onder begeleiding van een assistent-inspecteur en een inspecteur, beide toezichthouder. De assistent-inspecteur van de NVWA observeerde de aankoop van de testkoper en rapporteerde de bevindingen. De inspecties zijn uitgevoerd bij ketensupermarkten, tankstations, tabaksspeciaalzaken, horecabedrijven en kleinere verkooppunten zoals kiosken, belwinkels, avondwinkels. Er is naar aanleiding van deze inspecties niet handhavend opgetreden en de resultaten zijn niet teruggekoppeld aan de ondernemers. De werkwijze tijdens de meting was vergelijkbaar met de gehanteerde werkwijze van naleefonderzoeken die i.o.v. het ministerie van VWS zijn uitgevoerd.

Resultaten

Naleving leeftijdsgrens per soort verkooppunt

De testkopers hebben bij 516 verschillende verkooppunten tabak proberen te kopen. De verkopers controleerden het ID van de testkoper in 212 gevallen op een juiste wijze en verkochten geen tabak (41%). Ketensupermarkten leefden de regels het beste na. Van de 102 kooppogingen werden er 74 geweigerd (73%). Horecabedrijven (hoofdzakelijk cafetaria) weigerden het minst vaak de aankoop door de testkoper (26%).

Type verkooppunt	Kooppoging	tabak verkocht?		Naleving (%)
		Ja	Nee	
horeca ¹	90	67	23	26
Ketensupermarkt	102	28	74	73
tabaksspeciaalzaak	107	62	45	42
Tankstation	110	72	38	35
overig ^{2,3}	107	75	32	30
Totaal	516	304	212	41

1 - waarvan 16 automaten

2 - waarvan 1 automaat

3 - avondwinkel, kiosk, kleine supermarkten, drogisterijen

Wordt er via een automaat of balie verkocht?

De meeste verkooppunten verkopen tabak via een balie, kassa of bar. Bij 33 verkooppunten, voornamelijk horecabedrijven, werd de tabak verkocht via een automaat. De automaten waren in alle gevallen voorzien van een vergrendeling door een ID lezer (15), age coin (16) of een duomaat (2). Bij 17 verkooppunten met een automaat werd er tabak verkocht aan de testkoper. Als de testkoper aangaf dat hij zijn ID vergeten was ontgrendelde bij deze verkooppunten de verkoper de automaat of verstreekte een age coin.

Type automaat	Kooppoging	tabak verkocht?	
		Ja	Nee
ID-lezer	15	6	9
age coin	16	9	7
duomaat	2	2	0
Totaal	33	17	16

Hoe vaak wordt er om het ID gevraagd aan balie, kassa of bar?

Van de 483 kooppogingen aan een balie, kassa of bar werd er bij 304 om het ID van de testkoper gevraagd door de verkoper (63%). Opvallend is dat er in 109 gevallen toch tabak verkocht werd, terwijl de testkoper 17 jaar was (36%).

Type Verkooppunt	Aantal kooppogingen	ID gevraagd	%	Tabak verkocht	%
horeca	59	27	46	19	70
ketensupermarkt	102	92	90	19	21
tabaksspeciaalzaak	107	68	64	22	32
tankstation	110	67	61	30	45
overig	105	50	48	19	38
Totaal	483	304	63	109	36

Conclusie

Hoe vaak weigert een verkoper de verkoop van tabak aan een 17 jarige testkoper?

Verkopers weigeren in 41% de verkoop van tabak aan de 17-jarige testkoper. Supermarktketens voldoen het best; 73%. Verkooppunten in de horeca (vnl. cafetaria's) weigeren het minst vaak de verkoop van tabak; 26%.

De vaststelling van de leeftijd moet plaatsvinden door de controle van een identiteitsbewijs (ID). Alleen het vragen naar de leeftijd is niet voldoende. Bij 304 kooppogingen aan een balie, kassa of bar vroeg de verkoper het ID van de testkoper (63%). Opvallend genoeg kreeg de testkoper na 109 van deze ID-controles toch tabak (36%). Ook hier doen de supermarktketens het het best, door in 90% van de aankoopogingen naar een ID te vragen.

Hoe nu verder?

De testkoopmethode is een efficiënte inspectiemethode om te beoorelen of ondernemers de regels naleven. Op basis van een juridische analyse kan gesteld worden dat er geen juridische belemmeringen zijn om de testkoopmethode in het toezicht toe te passen, mits zorgvuldig gehandeld wordt en ontoelaatbare uitlokking wordt voorkomen.

De NVWA zal vanaf 1 januari 2020 de testkoopmethode toe gaan passen binnen haar leeftijdsgrenstoezicht en handhaven als de regels worden overtreden.

Dit is een uitgave van:
Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit
Catharijnesingel 59 | Postbus 43006 | 3540 AA Utrecht
www.nvwa.nl
november 2019

